

Posudek

Julie Tomsová

Recepce darwinismu v Čechách v letech 1859–1918,

bakalářská práce, UK FF, Praha 2009, 78 s.

Problematika recepce vědeckých objevů, které mění náhled na lidskou společnost, či dokonce na svět vůbec, je závažná a velmi aktuální. Julii Tomsovou v tomto kontextu zaujal případ přijetí Darwinovy teorie v českém prostředí, které vnímá v širším evropském kontextu. Přijetím darwinismu se diplomantka začala zabývat již na začátku svého studia a věnovala mu svoji proseminární práci. Obhajoba tématicky navazující práce bakalářské tak shodou okolností připadla do roku dvoustého výročí Darwinova narození, jež bylo připomenuto vědeckými konferencemi i řadou publikací. Pro práci Julie Tomsové byla tato souhra okolností povzbuzující – s blížícím se výročím bylo patrné v odborném světě i v publicistice, že se jedná o téma, které je stále aktuální.

Úkolem diplomantky bylo postihnout reakce na převratnou teorii ve společnosti a zjistit jakým způsobem byla teorie přijata. Zda a jak byl tento proces dlouhý a obtížný. Výzkum recepce darwinismu vycházel z vědomí, že společnost není názorově nikterak homogenní a proto byl koncipován jako rozbor tří různých diskursů – veřejného, akademického a teologického. Předpokládalo se, že tato sociální prostředí nejsou neprodyšně oddělená, ale naopak mezi sebou komunikují, zejména sféra akademická s širokou veřejností. Otázkou byla role teologického prostředí tváří v tvář teorii, která protiřečila dogmatu o stvoření člověka.

Ve své proseminární práci autorka provedla základní rešerši a předložila zprávu o stavu bádání. V bakalářské práci navazuje tak, že v úvodu představuje Charlese Darwina a jeho dílo. V druhé části sleduje nejprve vývoj přírodovědy v první polovině 19. století v českém prostředí a posléze představuje výsledek výzkumu recepce Darwinových myšlenek v rozmezí let 1859 (první vydání *O vzniku druhů přirozeným výběrem*) – 1918 (do konce I. sv. války a vzniku čs. republiky). Ve třetí části se věnuje jednotlivým diskursům podrobněji. Pod akademickým diskursem rozumí obsah vysokoškolské výuky, jak se dal vysledovat ze seznamů přednášek. Veřejným diskursem rozumí obsah výuky na středních školách, tak jak se projevil v učebnicích biologie, dějepisu a náboženství a obecnou publicistiku. Soustředí se pouze na učebnice. Pokud jde o teologický diskurs, soustředila se jmenovitě na názory publikované v české katolické literatuře.

Autorka dospěla k závěru, že darwinismus byl v českém prostředí přijat nejprve ve vědeckém světě. Přestože nebyl přijat okamžitě bez výhrad, lze postoj české akademické obce charakterizovat jako otevřený, příznivě naladěný pro inovativní myšlení. Zejména okruh učenců soustředěný okolo J.E. Purkyně učinil mnoho pro rozšíření informací a pro přijetí Darwinovy teorie. Ve středoškolských učebnicích, které autorka chápe jako nástroj indoktrinace mladé generace, e.i. široké veřejnosti našla poměrně nevýznamné stopy, takže nelze hovořit o tom, že by právě středoškolská výuka v tomto směru silně zapůsobila. Autorka dokládá, že do středoškolských učebnic darwinismus významněji pronikl až na počátku 20. století. Teologický diskurs se, podle očekávání stavěl proti darwinismu, jakožto podvrtnému učení. Při podrobnější analýze autorka zjistila, že v českém prostředí byly podmínky pro přijetí darwinismu připraveny předchozím vývojem přírodních věd a že zde působila celá řada přírodovědců, filosofů a dalších vzdělanců, kteří rovněž přispěli k poměrně bezproblémovému

přijetí této teorie. Autorka upozornila také na odpůrce (jako byl např. Joachim Barrande), respektive na ohlas darwinismu v literatuře (Jan Neruda, Jakub Arbes). Autorka si je vědoma jistě omezené platnosti svých závěrů, protože se věnovala jenom česky píšícímu prostředí a ponechala na další akademické prostředí německy píšící, respektive později německé university, německy píšící veřejnost, respektive židovskou komunitu. Takového omezení bylo nutné, aby nebyl překročen rozsah bakalářské práce. Krom toho by takto široce koncipovaný výzkum byl příliš náročný pro začínající historičku. I tak předložená práce patří mezi nadprůměrné bakalářské výkony. Přesto by bylo vhodné se zamyslet na dalším možným rozpracováním tohoto závažného badatelského tématu, zejména nad aplikací metody diskursivní analýzy.

Julie Tomsová svou bakalářskou práci zpracovala velmi pečlivě a přehledně strukturovala. Důsledně vysvětluje svůj postup a použité analytické a interpretační nástroje. Práce je napsána kultivovaně a čtivě, je doplněna poznámkovým aparátem, řádným soupisem použité literatury a pramenů a doplněna obrazovou přílohou, bibliografií Darwinových děl i odkazem na spolehlivé internetové informační zdroje.

Bakalářskou práci Julie Tomsové ráda doporučuji k obhajobě. Práci hodnotím jako *v. j. bohuza*

Doc. PhDr. Luďa Klusáková, CSc.

7. 9. 09